

УДК 37:331(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15\(33\)-565-579](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33)-565-579)

Шовкова Анна Олександрівна асистентка кафедри теорії і методики технологічної освіти, аспірантка кафедри професійної освіти, дизайну та безпеки життєдіяльності, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0003-2588-9224>

Нагайчук Олена Валеріївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності, Факультет інженерно-педагогічної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, <https://orcid.org/0000-0001-6028-7400>

Яжук Дмитро Вікторович асистент кафедри тракторів, автомобілів та енергетичних засобів, інженерно-технічний факультет, Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», м. Кам'янець-Подільський, <https://orcid.org/0009-0008-3174-6864>

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕФОРМ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ДОСЯГНЕНЬ І ВИКЛИКІВ

Анотація. Дослідження націлене на вивчення й оцінку реформ професійної освіти в Україні з метою визначення їхнього впливу на її якість і рівень адаптації до вимог сучасного ринку праці. З початком постановки проблеми стану професійної освіти в країні в статті розглядаються введені інновації, як-от створення навчально-практичних центрів, зміни в законодавстві й міжнародні ініціативи. Аналіз охоплює детальний розгляд досягнень, як-от випуск нових підручників і підвищення кваліфікації вчителів за допомогою участі в тренінгах. Водночас дослідження висвітлює актуальні виклики, які можуть поставати в контексті змін, і потребу їхнього вирішення для створення динамічного ринку праці. Розглядаються комплексні реформи, впроваджені в системі професійної освіти України з 2020 року, та їхній важливий вплив на стан підготовки фахівців. Аналіз стратегічних змін детально розкриває важливість підписання Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної освіти на 2022-2027 роки та її впровадження з метою створення умов для якісної підготовки кадрів. Особливо увага зосереджується на фінансовій угоді між Україною та Європейським інвестиційним банком, яка передбачає виділення коштів на створення Центрів професійної досконалості. Розглядаються зміни розміру стипендій і реструктуризація професійної освіти з огляду на сучасні вимоги й

пріоритети. В статті аналізується зміст відновлення щорічної відпустки для педагогічних працівників і створення Ради з питань розвитку професійної освіти як консультативно-дорадчого органу. Вивчається також вплив заснування навчально-практичних центрів і проведення комунікаційних кампаній. Додатково розглядаються зміни порядку визнання професійних кваліфікацій, участь України в міжнародних програмах, а також визначено рівень задоволення освітніми послугами за допомогою дослідження, в якому брали участь тисячі учнів закладів професійної освіти. Підкреслюється важливість проведених змін для забезпечення конкурентоспроможності національної робочої сили в умовах глобальних викликів.

Ключові слова: професійна освіта, реформування, поточні виклики, досягнення, оцінка.

Shovkova Anna Oleksandrivna Postgraduate Student of the Department of Professional Education, Design and Life Safety, Assistant at the Department of Theory and Methodology of Technological Education, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, <https://orcid.org/0000-0003-2588-9224>

Nahaichuk Olena Valeriivna PhD in Pedagogy, Department of technical and technological disciplines, labor protection and life safety Faculty of engineering and vocational education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, <https://orcid.org/0000-0001-6028-7400>

Yazhuk Dmytro Viktorovych Assistant Department of Tractors, Automobiles and Energy Vehicles, Faculty of Engineering and Technology, Higher educational institution «Podillia State University», Kamianets-Podilskyi, <https://orcid.org/0009-0008-3174-6864>

EVALUATION OF THE EFFICIENCY OF VOCATIONAL EDUCATION REFORMS IN UKRAINE: ANALYSIS OF ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES

Abstract. The research is aimed at studying and evaluating vocational education reforms in Ukraine in order to determine their impact on the quality of education and adaptation to the requirements of the modern labor market. Starting with the problem statement of the state of vocational education in the country, the study examines the introduced innovations, such as the creation of educational and practical centers, changes in legislation and international initiatives. The analysis includes a detailed review of achievements, such as the release of new textbooks and the improvement of teachers' skills through participation in trainings. At the same time, the study highlights the challenges that may arise in the context of changes and the need to address their relevance for the dynamic labor market. The article

examines the complex reforms that were implemented in the professional education system of Ukraine, starting from 2020, and their important impact on the state of training of specialists. Analyzing strategic changes, the article details the signing of the Concept of the State Targeted Social Program for the Development of Vocational Education for 2022-2027 and its implementation to create conditions for quality personnel training. Special attention is paid to the financial agreement between Ukraine and the European Investment Bank, which provides for the allocation of funds for the creation of Centers of Professional Excellence. Changes in the amount of scholarships and restructuring of professional education taking into account modern requirements and priorities are considered. The article analyzes the restoration of annual leave for teaching staff and the creation of the Council for the Development of Professional Education as a consultative body. Implementation of educational and practical centers and conducting communication campaigns are also included in the scope of analysis. In addition, the article examines changes in the procedure for recognizing professional qualifications, Ukraine's participation in international programs, and also studies the level of satisfaction with educational services using a study in which thousands of students of vocational education institutions participated. The importance of the changes made to ensure the competitiveness of the national workforce in the face of global challenges is emphasized.

Keywords: professional education, reformation, current challenges, achievements, assessment

Постановка проблеми. Дослідження ефективності реформування професійної освіти України, а також його оцінка, вимагає системного аналізу наявних досягнень й ідентифікації викликів, які стоять перед освітньою системою нашої країни. Результати розвідки дозволять ідентифікувати певні позитивні зрушення у сфері професійної підготовки, як-от модернізація освітніх програм, активізація педагогічного потенціалу, впровадження новітніх навчальних технологій тощо. Водночас вивчення викликів виявить проблемні аспекти, як-от адаптація до сучасних ринкових вимог, підтримка інфраструктури освіти й підвищення якості навчання в складних умовах сьогодення. Для вирішення піднятої в статті проблематики потрібно зважати на всі ці фактори, оскільки вони є основою для надання обґрунтованих висновків щодо стану професійної освіти та її реформування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні існує велика кількість наукових досліджень, присвячених аналізу впроваджених реформ у професійній освіті в Україні. Реформування є складним важливим процесом, який, за твердженням науковців, почався за доби незалежності України і триває до нині. Зміни в системі професійної (професійно-технічної) освіти, відповідно до наукових напрацювань, можливі завдяки інтеграції новітніх технологій, використанні освітньої інфографіки й орієнтації на європейський досвід.

Ю. Колісник-Гуменюк визначає реформування професійної освіти як складну суспільну проблему, спричинену тим фактом, що вчителі професійних закладів не усвідомлюють повністю масштабності сучасної освітньої кризи. Дослідниця наголосила, що успішне впровадження реформ професійної освіти можливе завдяки інтеграції відповідних інновацій, застосуванню ефективних ресурсів і прийняттю виважених управлінських рішень [1].

А. Остапенко вбачає, що модернізація фахових закладів професійної освіти, і на обласному рівні також, їхня академічна й фінансова автономія здатні забезпечити сталий інноваційний розвиток суб'єктів освітнього процесу і покращити систему професійної освіти загалом [2].

Ю. Бойчук та інші припускають, що професійно-технічна освіта в нашій країні потребує значних змін, яких вимагає динамічний розвиток освітнього сектору в європейських країнах [3].

О. Хмельницька, яка звертає увагу на вихід суспільства на новий щабель розвитку, зосередилась на необхідності застосування в професійній освіті імерсивних технологій, що передбачають створення гнучких, інформаційних середовищ й активну взаємодію особистості з простором й інформацією, що є актуальною тенденцією в сучасній освіті [4].

Зі свого боку І. Голуб запропонував застосування відповідної інфографіки в освітньому процесі, яка може стати корисним інструментарієм для викладачів професійних навчальних закладів, оскільки підвищує увагу й зацікавленість здобувачів освіти до предмета або теми, які вивчаються, покращує запам'ятовування, візуальну грамотність, поліпшує ефективність викладання, економить час [5].

В. Радкевич проаналізувала стан системи професійної освіти відтоді, як Україна отримала незалежність. За цей час освітня система зазнала значних змін, які стосувались покращення форм управління, збільшення рівня навчально-методичного забезпечення, впровадження нових механізмів взаємодії з ринком праці тощо [6].

Незважаючи на велику кількість наукових праць з обраної тематики, питанню оцінки ефективності реформ в професійній освіті України, а саме аналізу досягнень та викликів, приділено замало уваги, що визначає актуальність і важливість теми дослідження.

Мета статті – дослідження й оцінка ефективності реформування професійної освіти України, аналіз досягнень і викликів, які стоять перед освітньою системою сьогодні.

Виклад основного матеріалу. Професійно-технічне навчання в Україні є невід'ємною частиною системи освіти і покликане забезпечити учнів не лише теоретичним знанням, але й виробити практичні вміння й навички у певній професії. Ця галузь освіти стає центральним етапом формування кваліфікованих фахівців для ринку праці. Ліцензовані заклади професійної

освіти, які підпорядковуються Міністерству освіти і науки України, охоплюють різноманітні установи, як-от професійні училища, ліцеї, центри й навчально-курсів комбінати.

Професійні училища спрямовані на практичне навчання й підготовку учнів до конкретних професій. Вони надають можливість створити основу для подальших кар'єрних досягнень шляхом вдосконалення технічних і практичних навичок.

Ліцеї відзначаються комбінуванням загальноосвітніх і професійних програм, що дозволяє учням одержати повну загальну середню освіту, водночас маючи можливості спробувати себе в конкретній сфері.

Центри професійної підготовки часто спеціалізуються на конкретних секторах промисловості чи послуг і забезпечують студентам глибоке вивчення обраної галузі й високий рівень практичного навчання.

В навчально-курсів комбінатах можна відвідувати різноманітні курси й тренінги для підвищення кваліфікації або отримання нових навичок. Вони підходять тим, хто вже працює й прагне розвивати свої професійні можливості.

Ці заклади створюють оптимальне середовище для учнів, де вони можуть ефективно здобувати необхідні вміння й знання. Вони відіграють центральну роль у формуванні випускників, готових до викликів ринку праці, відкривають шлях для навчання не лише у шкільному, але й у будь-якому віці чи етапі професійного розвитку.

Важливим аспектом професійно-технічної освіти є практична орієнтація. Учні, обираючи конкретний фах, можуть розраховувати на те, що їхнє навчання буде спрямоване на отримання практичних навичок, які знадобляться в подальшій професійній діяльності. Важливою перевагою такої освіти є можливість отримати робітничу кваліфікацію, що робить випускників цих закладів конкурентоспроможними на ринку праці.

Професійно-технічна освіта в Україні не тільки створює можливість для здобування фахових знань, але й формує висококваліфікований робочий контингент, необхідний для сталого розвитку країни. З усвідомленням важливості цього сегмента освіти визначено, що професійно-технічні установи є основними агентами в підготовці молодого покоління до викликів і можливостей сучасного світу.

Гнучкість і швидка пристосованість до вимог ринку праці роблять професійну освіту надзвичайно цінною. Заклади освіти відкриті для широкого кола здобувачів, тобто не лише для випускників шкіл, але й для дорослих, які бажають підвищити кваліфікацію чи змінити свою професійну сферу. Сьогодні існують безкоштовні короткострокові курси для дорослих, які мають можливість отримати нові навички. Більше тисячі осіб успішно завершили навчання, а третина з них уже знайшла роботу. Міжнародні партнери сприяють організації таких курсів, забезпечуючи фінансову підтримку для закупівлі необхідних матеріалів, оплати праці педагогічних працівників, інструкторів на виробництві та інших витрат.

Здобуття професії може бути реалізоване як за повним, так і за скороченим циклом, що дозволяє завершити навчання за кілька місяців чи протягом 3-4 років за умов одночасного отримання повної загальної середньої освіти. По завершенню навчання випускники стають затребуваними учасниками ринку праці, оскільки вже володіють необхідними навичками для відповідної професійної діяльності.

Сьогодні, в умовах воєнного стану, функціонування професійної освіти є важливим і складним завданням для нашої держави. Міграція, динамічні економічні турбуленції й вплив воєнного конфлікту ставлять перед нею тяжкі виклики. До того ж брак коштів, поглиблений необхідністю фінансування оборони країни, ставить під загрозу стабільність цієї системи. З огляду на це актуальності набуває потреба в співпраці для зміцнення системи професійної освіти, зокрема реформування відповідно до вимог сьогодення.

Реформування професійної освіти – це важливий процес, покликаний заповнити сучасний ринок праці необхідними фахівцями. Сучасні роботодавці цінують кваліфікованих робітників, готових до ефективної професійної діяльності. Гідна заробітна плата, комфортні умови праці й технології – це важливі фактори, що роблять професійну освіту більш привабливою. Проте на фоні цих переваг, імідж і стереотипи, пов'язані з випускниками професійної освіти, залишаються актуальними й негативно впливають на їхню репутацію. Це часто веде до недооцінки потенціалу й можливостей цих фахівців на ринку праці. Однак, на жаль, у багатьох закладах професійної освіти обладнання й техніка залишаються застарілими, що обмежує можливості учнів отримувати якісну освіту й підготовку на рівні з вимогами ринку праці.

Реформування професійно-технічної освіти в Україні є необхідним і вимагає масштабного «перезавантаження». Важливо модернізувати інфраструктуру, оновити стандарти освіти й забезпечити відповідне навчання для педагогічного персоналу. Лише такі заходи дозволять створити сприятливі умови для якісної освіти, яка б відповідала вимогам і можливостям сучасного ринку праці. Усвідомлюючи це, уряд нашої держави вже здійснив низку реформ професійної освіти протягом 2020-2023, які охопили ряд заходів, здатних відповідати на виклики сьогодення (таблиця 1).

Таблиця 1

Досягнення в реформуванні професійної освіти України протягом
2020-2023 років

2020-2021	2022	2023
Нормативно-правове регулювання у сфері професійної освіти		
Схвалено Концепцію Державної цільової спеціальної програми розвитку на 2022-2027 роки	Спрощено процедуру здобування професійної освіти	Прийняття нового Закону України «Про професійну освіту»
Збільшено розмір академічних стипендій до 1250 грн	Надано відстрочення від призову під час мобілізації	Схвалення Методичних рекомендацій щодо формування оптимальної мережі закладів професійної освіти
Підписано Фінансову угоду між Україною та ЄІБ для створення центрів професійної досконалості (58 млн євро)	Підписано Грантову й Проектну угоду на створення центрів професійної досконалості (20 млн євро)	Завершення розроблення електронної системи управління професійною освітою (EMIS)
Затверджено порядок визнання кваліфікацій, здобутих в інших країнах	Затверджено Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів профтехів	
Відновлено щорічну основну відпустку педагогічним працівникам, тривалість якої становить 42 дні	Реалізовано електронний кабінет як інструмент подачі документів для вступу	
Створено раду з питань розвитку професійної освіти	Під час воєнного стану впроваджено спрощену процедуру затвердження регіонального замовлення	
Інфраструктура, профорієнтація		
Створено 111 навчально-практичних центрів	Здійснено закупівлю сучасного обладнання для 121 закладу	Розроблено 50 навчальних онлайн-курсів для здобувачів професійних кваліфікацій
Розроблено й упроваджено комунікаційні кампанії «Ми змінюємось», «Тест-драйв професій для дівчат»	Розроблено й упроваджено комунікаційну кампанію «Все працює завдяки нам (частина 1)»	Розроблено й упроваджено комунікаційну кампанію «Все працює завдяки нам (частина 2)»

Джерело: [7]

Доцільно згадати, що від 2020 року реформування професійної освіти в Україні було пов'язане з рядом основних заходів, зорієнтованих на покращення системи [7]. Центральні досягнення охоплюють:

1) схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми на 2022-2027 роки, спрямованої на створення умов для якісної підготовки кваліфікованих кадрів і рівного доступу до професійної освіти;

2) зміни розміру стипендій і фінансова угода з Європейським інвестиційним банком для створення Центрів професійної досконалості, що визначає новий рівень розвитку галузі;

3) підписання порядку визнання професійних кваліфікацій, здобутих за кордоном, а також відновлення відпустки для педагогічних працівників;

4) створення Ради з питань розвитку професійної освіти й відкриття понад 100 навчально-практичних центрів;

5) розробка й запровадження комунікаційних кампаній, які за цей час підсилили інформаційну взаємодію й підвищили обізнаність.

Участь 21 тис. учнів у дослідженні рівня задоволення освітніми послугами вказує на важливий позитивний рух у сфері професійної освіти в Україні.

Досягнення у реформуванні професійної освіти в Україні у 2022 році визначили значний прогрес у системі. Йому сприяли зміни до Закону «Про професійну (професійно-технічну) освіту», які відкрили можливість здобути професійно-технічну освіти без повної загальної середньої освіти й безкоштовно отримати другу робітничу професію [8]. Внесення учнів і викладачів до списку осіб, які не підлягають призову, сприяє безперерйному навчанню й наповненню ринку праці кваліфікованими фахівцями. Відповідно до угоди німецький банк KfW виділив 20 млн євро для створення центрів професійної досконалості, які мають стати осередками з висококваліфікованими педагогами, управлінцями й інклюзивними приміщеннями для навчання учнів і дорослих. Встановлення правил внутрішньої академічної мобільності й спрощення процедури затвердження регіонального замовлення під час воєнного стану створює сприятливий клімат для учнів і педагогічного персоналу. Оновлені правила прийому й комунікаційні кампанії, як-от «Приклади руку до...» і «Все працює завдяки нам», активно привертають увагу до професійної освіти й створюють позитивне сприйняття цієї сфери серед підлітків і дорослих. Ці заходи мають вагомий вплив на сприйняття і цінність професійної освіти в суспільстві.

Сьогодні Україна продовжує докладати значні зусилля на розвиток професійної освіти, які створені у відповідь на подолання існуючих викликів:

1) внесено зміни до Типових правил прийому, які регулюють правила прийому, й до переліку документів, які наразі можна надавати електронно [9];

2) затверджено відповідне Положення, яке передбачає право надання студентам академічної відпустки в умовах воєнного стану [10];

3) запроваджено Програму внутрішньої академічної мобільності, яка надала можливість 316 особам у 2022 й 222 особам у 2023 роках скористатися правом на внутрішню академічну мобільність, що стало важливим інструментом збереження здобувачів освіти [11];

4) створено безпечні умови перебування учасників освітнього процесу в закладах професійно-технічної освіти, в яких споруджено укриття;

5) створено умови для реабілітації й адаптації ветеранів війни в суспільстві;

б) запущено електронний кабінет вступника, який передбачає онлайн подачу документів для вступу за допомогою електронних засобів цього ресурсу.

Внесені зміни до законодавства щодо ліцензування, правил прийому, умов навчання й упровадження електронного кабінету вступника свідчать про державну підтримку спрямовану на підвищення доступності та якості професійної освіти. Ці ініціативи сприяють створенню сучасного й ефективного середовища для навчання й підготовки кваліфікованих фахівців в умовах змін і викликів, з якими стикається наша держава.

Сумну статистику сьогодні подає Міністерство Освіти і науки України [12]. Станом на початок цього року зареєстровано 670 закладів професійно-технічної освіти, з яких 13 зруйновано, а 146 отримали пошкодження різного ступеня. До того ж більшість закладів Донецької, Луганської, Запорізької й Херсонської областей розташовані на тимчасово окупованій території, які здебільшого релоковані на підконтрольну територію.

Обсяг студентів, які навчалися, налічував 230,5 тис. осіб (з яких 12,7 тис. – це внутрішньо переміщені особи, 17,5 тис. осіб навчаються дистанційно за кордоном, 5,5 тис. осіб – на тимчасово окупованій території). Кількість педагогічних працівників налічувала 30 201 особу.

Сьогодні заклади професійної освіти адаптували навчальний процес до сучасних викликів: 93% закладів зараз спроможні забезпечувати учнів освітніми послугами, застосовуючи різні формати навчання, з них 49% у змішаному форматі, а 31% в очному форматі й 20% – дистанційно. Серед сучасних освітніх трендів нині провідне місце займає змішаний формат навчання як один з ефективних способів організації освітнього процесу, коли поєднуються безпосередня й опосередкована форми взаємодії учнів й педагогів [13].

Значущим кроком в цей період стало створення платформи дистанційного навчання «Професійна освіта онлайн» за ініціативою Міністерства освіти і науки України, що надійшло за підтримки Міжнародної організації праці [14]. За участю міжнародних партнерів розроблено понад 80 онлайн-навчальних курсів, які успішно впроваджено на зазначеній платформі. Протягом періоду з 23 грудня 2022 до 14 липня 2023 року платформу використали 4 000 зареєстрованих користувачів. Це всеукраїнський інструмент для дистанційного й змішаного навчання, спеціально розроблений для учнів професійних навчальних закладів, педагогічних працівників і всіх охочих здобути професійні кваліфікації. Головна мета платформи полягає в забезпеченні своїх користувачів рівним, вільним і безкоштовним доступом до якісних й актуальних навчальних матеріалів у галузі професійної освіти. Платформа пропонує зручний інтерфейс (рис. 1), який містить опис усіх курсів, їхню структуру й тривалість.

Рис. 1. Інтерфейс платформи «Професійна освіта онлайн»
 Джерело: [14]

Також важливо згадати проєкт EdUP, спонсорований Швейцарською агенцією з розвитку спільно з ТОВ «Геберіт Трейдинг» і Швейцарською фундацією технічного співробітництва з розвитку «Свісконтакт» [15]. Він розглядається як ініціатива, що суттєво впливає на сантехнічну освіту в Україні. Поділений на дві фази, проєкт дозволив створити навчально-практичні центри й розробити професійні стандарти під час першої фази, а друга фаза була спрямована на покращення якості освіти й розвиток співпраці з роботодавцями. У червні 2023 року друга фаза сильно змінила організаційну спроможність навчально-практичних центрів, розвинула співпрацю з бізнесом і створила можливості для професійного росту учасників освітнього процесу. Кампанія «Партнерство заради змін» обіцяє висвітлити успішні практики й усе різноманіття досвіду закладів-учасників проєкту, що охоплює новаторські методи менеджменту, ефективну комунікацію з учнями й вступниками, а також ефективне співробітництво з бізнес-середовищем. Сучасний інтерфейс і функціональні можливості платформи цікаві й корисні, а навігація сайту зрозуміла, що дозволяє вповні використовувати потенціал навчальних матеріалів (рис.2)

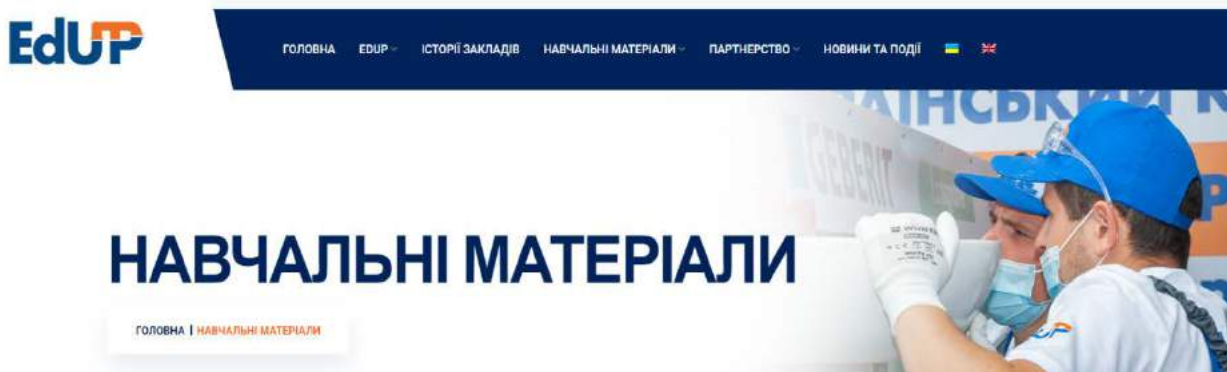

Рис. 2 Інтерфейс навчальної платформи «EdUp»
 Джерело: [15]

Одним із важливих етапів реформування професійної (професійно-технічної) освіти є популяризація професій «Швачка. Кравець. Закрійник». Реалізація цього проєкту відбувається завдяки партнерству міністерства науки і освіти та громадської спілки "Національне галузеве партнерство в легкій промисловості України "Fashion Globus Ukraine". Результатом співпраці стало підписання Меморандуму про співробітництво, яке передбачало створення 27 навчально-практичних центрів із професій "Швачка. Кравець. Закрійник" вартістю понад 10 млн грн, 6 підручників відповідного профілю та організація профорієнтаційних заходів для закладів професійно-технічної освіти [<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-posilyuye-spivpracyu-z-predstavnikami-galuzi-legkoji-promislovosti>].

Вагомим досягненням у професійній галузі освіти є публікація 7 назв підручників і посібників (167 000 примірників) для закладів професійно-технічної освіти: «Електроматеріалознавство», «Основи безпечної праці», «Технологія бляхарських робіт», «Комбайни зернозбиральні», «Гірничо-прохідницькі машини і комплекси», «Основи інформаційних технологій», «Основи економічних знань» тощо. Публікація сучасних видань підтримує високий рівень і розвиток професійно-технічної освіти в Україні.

В рамках Програми Європейського Союзу «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України» педагогічні працівники навчальних закладів професійно-технічної освіти в кількості загалом понад 300 учасників відвідали низку тренінгів: «Самоменеджмент», «Креативне мислення», «Запобігання професійному вигоранню та управління стресом», «Емоційне вигорання: розвиток резиліентності та життєстійкості», «Інформаційна безпека під час воєнного стану», «Управління конфліктами», «Ефективні переговори» [15]. Здійснення міжнародних програм, як-от «EU4Skills», – це важливий внесок у розвиток навчальної системи й підвищення кваліфікації вчителів. Створення онлайн-платформ і навчально-практичних центрів робить освіту більш доступною й практично орієнтованою.

Додатково 150 вчителів англійської мови у закладах професійно-технічної освіти пройшли навчання з методики викладання. Професійний розвиток вважається центральним аспектом педагогічного управління, яке передбачає систематичне втілення відповідної стратегії в освітньому закладі з метою розвитку компетенцій педагогів [16]. Проведення тренінгів для педагогічних працівників свідчить про наявність бази для формування їхньої готовності до викликів, які стоять перед професійною освітою.

Отже, усе це говорить про позитивні тенденції в галузі професійної освіти в Україні й вимагає подальшої стратегічної підтримки для сталого розвитку системи освіти.

Висновки. На підставі нашого дослідження ефективності реформування системи професійної освіти в Україні можна зробити такі висновки. В останні роки в Україні відбулись суттєві трансформації у сфері професійної освіти,

включно з реформою законодавства, створенням нових навчальних центрів й удосконаленням підготовки фахівців. Участь у міжнародних ініціативах, як-от «EU4Skills», сприяє отриманню нових знань і підвищенню кваліфікації педагогічних працівників і учнів закладів професійно-технічної освіти. Запровадження нових навчальних матеріалів, створення навчально-практичних центрів і проведення тренінгів для вчителів свідчать про покращення якості освіти й відповідь на потреби ринку праці. Гнучкі правила отримання освіти й перекваліфікації, а також відстрочення призову на військову службу під час мобілізації, демонструють важливість адаптації освітніх програм до сучасних викликів. Впровадження новітніх методик, як-от тренінги із самоменеджменту й креативного мислення, говорять про бажання розвивати не лише фахові, але й особистісні якості студентів і вчителів. Загалом спостерігається комплексне покращення якості професійної освіти, заохочення розвитку учнів і вчителів завдяки міжнародній співпраці й впровадженню інноваційних підходів, що сприяють позитивному розвитку сфери професійної освіти в Україні. Щоб успішно реалізувати потенціал впроваджених реформ, важливе подальше вивчення їхньої ефективності й тривала стратегічна підтримка. Дослідження в цій області не лише визначають подальші кроки для розвитку професійної освіти в Україні, але й нададуть стратегічний керівний вектор для сталого зростання й удосконалення освітньої системи в умовах сучасних викликів.

Література:

1. Колісник-Гуменюк Ю. І. (2022). Реформування професійно-художньої освіти як необхідна передумова модернізації. *Молодь і ринок*, 1 (199), С.23-28. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/37257/Kolisnyk-Humeniuk%20Yu.%20I.pdf?sequence=1> (дата звернення: 10.10.2023)
2. Остапенко А. (2023). Проблеми розвитку професійної освіти у фахових закладах України. *Сучасна наука та освіта: стан, проблеми, перспективи*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 20-21 березня 2023 року / ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. С.313-315. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/735945/1/2%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf> (дата звернення: 10.10.2023)
3. Бойчук Ю. Д., Боярська-Хоменко А. В., Штефан Л. А. (2022). Система професійної освіти дорослих в Україні та Центральній Європі. *Теорія та методика навчання та виховання*, (52), С.21-33. <https://doi.org/10.34142/23128046.2022.52.02>
4. Хмельницька О. (2023). Застосування імерсивних технологій як прогресивний напрям модернізації професійної освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*, (2), С. 191–197. <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-2-191-197>.
5. Голуб І. (2023). Підготовка, створення та використання освітньої інфографіки в закладах професійної освіти. *Сучасна наука та освіта: стан, проблеми, перспективи*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 20-21 березня 2023 року / ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. С.42-44. URL: https://www.researchgate.net/profile/Valerii-Kolesnikov/publication/371256207_Sucasna_nauka_

ta_osvita_stan_problemi_perspektivi_Materiali_Miznarodnoi_naukovo-practicnoi_konferencii_m_Poltava_2021_berezna_2023_roku_Poltava_DZ_LNU_imeni_Tarasa_Sevcenka_2023_774_s/links/647afd1fb3dfd73b775fa6eb/Sucasna-nauka-ta-osvita-stan-problemi-perspektivi-Materiali-Miznarodnoi-naukovo-practicnoi-konferencii-m-Poltava-20-21-berezna-2023-roku-Poltava-DZ-LNU-imeni-Tarasa-Sevcenka-2023-774-s.pdf#page=44 (дата звернення: 10.10.2023)

6. Радкевич В. О. (2019). Науково-педагогічний аналіз реформування професійно-технічної освіти на початку незалежності української держави (1991-2000 рр.). *Професійна педагогіка*, 2019, (2). С. 142–153. URL: doi.org/10.32835/2223-5752.2019.19.142-153

7. Основні здобутки професійної освіти до повномасштабного вторгнення РФ та в умовах воєнного стану. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/osnovni-zdobutki-profesijnoyi-osviti-do-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-rf-ta-v-umovah-voennogo-stanu>

8. Про внесення змін до статті 19 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» щодо окремих аспектів процедури ліцензування від 10.04.2023 № 3025-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3025-20#Text>.

9. Про внесення змін до «Типових правил прийому до закладів професійної (професійно-технічної) освіти України», затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 12.06.2023 № 716. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1068-23#n15>

10. Положення про переривання навчання здобувачами професійної (професійно-технічної) освіти та надання їм академічної відпустки в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливий період) від 09.07.2018 № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0865-23#Text>

11. Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України від 26.03.2022 № 273. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0437-22#Text>

12. Освіта і наука України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>

13. Михалюк А. М. *Педагогіка: інтерактивний контент*. Навчально-методичний посібник. Київ : Видавництво “Каравела”, 2023. 244 с.

14. Цифрова навчальна платформа для учнів закладів професійної освіти та здобувачів професійних кваліфікацій «Професійна освіта онлайн». URL: <https://profosvita.online/>

15. Як проєкт EdUp покращує сантехнічну освіту в Україні. Історії закладів-учасників. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/yak-proyekt-edup-pokrashuye-santehnichnu-osvitu-v-ukrayini-istoriyi-zakladiv-uchasnikiv>

16. Ямполь Ю. Професійний розвиток педагога як основна мета розвитку менеджменту якості закладу освіти. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 2023. №16 (48). С. 229-235. <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.34>

References:

1. Kolisnyk-Humeniuk Yu. (2022). Reforming of vocational and artistic education as a necessary prerequisite for modernization. *Youth and market*, 1 (199), P.23-28. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/37257/Kolisnyk-Humeniuk%20Yu.%20I.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].

2. Ostapenko A. (2023). Problems of development of vocational education in professional institutions of Ukraine. *Modern science and education: state, problems, prospects: materials of the international scientific and practical conference, Poltava, March 20-21, 2023 / Taras Shevchenko National University State Institution, 2023*. P.313-315. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/735945/1/2%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf> [in Ukrainian].

3. Boichuk Yu. D., Boiarska-Khomenko A. V., Shtefan L. A (2022). Adult vocational education system in Ukraine and Central Europe. *Theory and methods of teaching and upbringing*, (52), P.21-33. <https://doi.org/10.34142/23128046.2022.52.02>

4. Khmelnytska O. (2023). Application of immersive technologies as a progressive direction of modernization of vocational education. *Bulletin of the Cherkasy National University named Bohdan Khmelnytskyi. Series: «Pedagogical Sciences»*, (2), P. 191–197. <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-2-191-197>.

5. Golub I. (2023). Creation and use of educational infographics in vocational education institutions. *Modern science and education: state, problems, prospects: materials of the international scientific and practical conference, Poltava, March 20-21, 2023 / Taras Shevchenko National University State Institution, 2023. P.313-315. URL: [https://www.researchgate.net/profile/Valerii-Kolesnikov/publication/371256207_Sucasna_nauka_ta_osvita_stan_problemi_perspektivi_Materiali_Miznarodnoi_naukovo-practicnoi_konferencii_m_Poltava_2021_berezna_2023_roku_Poltava_DZ_LNU_imeni_Tarasa_Sevcenka_2023_774_s/links/647afd1fb3dfd73b775fa6eb/Sucasna-nauka-ta-osvita-stan-problemi-perspektivi-Materiali-Miznarodnoi-naukovo-practicnoi-konferencii-m-Poltava-20-21-berezna-2023-roku-Poltava-DZ-LNU-imeni-Tarasa-Sevcenka-2023-774-s.pdf#page=44](https://www.researchgate.net/profile/Valerii-Kolesnikov/publication/371256207_Sucasna_nauka_ta_osvita_stan_problemi_perspektivi_Materiali_Miznarodnoi_naukovo-prakticnoi_konferencii_m_Poltava_2021_berezna_2023_roku_Poltava_DZ_LNU_imeni_Tarasa_Sevcenka_2023_774_s/links/647afd1fb3dfd73b775fa6eb/Sucasna-nauka-ta-osvita-stan-problemi-perspektivi-Materiali-Miznarodnoi-naukovo-practicnoi-konferencii-m-Poltava-20-21-berezna-2023-roku-Poltava-DZ-LNU-imeni-Tarasa-Sevcenka-2023-774-s.pdf#page=44) [in Ukrainian].*

6. Radkevich V. O. (2019). Scientific and pedagogical analysis of the reform of vocational education at the beginning of the independence of the Ukrainian state (1991-2000). *Professional pedagogy*, 2019, (2). P. 142–153. URL: doi.org/10.32835/2223-5752.2019.19.142-153

7. The main achievements of professional education before the full-scale invasion of the Russian Federation and under martial law. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/osnovni-zdobutki-profesijnoyi-osviti-do-povnomashtabnogo-vtorgnennya-rf-ta-v-umovah-voyennogo-stanu> [in Ukrainian].

8. Pro vnesennia zmin do statii 19 Zakonu Ukrainy "Pro profesiinu (profesiino-tehnicnu) osvitu" shchodo okremykh aspektiv protsedury litsenzuvannia vid 10.04.2023 № 3025-IX [On Amendments to Article 19 of the Law of Ukraine "On Vocational (Vocational and Technical) Education" regarding certain aspects of the licensing procedure from April 10, 2023, № 3025-IX]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3025-20#Text> [in Ukrainian].

9. Pro vnesennia zmin do «Typovykh pravyl pryjomu do zakladiv profesiinoi (profesiino-tehnicnoi) osvity Ukrainy», zatverdzhene nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 12.06.2023 № 716 [On Amendments to the Standard Rules for Admission to Vocational (Vocational and Technical) Education Institutions of Ukraine", approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine from December 06, 2023, №716]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1068-23#n15>

10. Polozhennia pro pereryvannia navchannia здобувачами професійної (професійно-технічної) освіти та надання їм академічної відпустки в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливої період) від 09.07.2018 № 579 [Provisions on the interruption of studies by vocational (vocational and technical) students and granting them academic leave in conditions of martial law, state of emergency or state of emergency (special period) from September 07, 2018, №579]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0865-23#Text>.

11. Polozhennia pro vnutrishniu академічну мобільність здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України від 26.03.2022 № 273 [Regulations on the internal academic mobility of vocational (vocational-technical) students who study in vocational (vocational-technical) education institutions of Ukraine from March 26, 2022, № 273]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0437-22#Text>

12. Education and science of Ukraine under martial law. Informational and analytical collection of the Ministry of Education and Science of Ukraine. Ministry. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf> [in Ukrainian].

13. Mykhaliuk A. M. (2023). *Pedagogy: interactive content*. Educational and methodological manual. Kyiv: Karavela Publishing House, 244 p.

14. Digital educational platform for students of vocational education institutions and those acquiring professional qualifications «Professional Education Online». URL: <https://profosvita.online/> [in Ukrainian].

15. How the EdUp project improves plumbing education in Ukraine. Histories of participating institutions. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/yak-projekt-edup-pokrashuye-santehnichnu-osvitu-v-ukrayini-istoriyi-zakladiv-uchasnikiv> [in Ukrainian].

16. Yampol Yu. (2023). Profesiinyi rozvytok pedahoha yak osnovna meta rozvytku menedzhmentu yakosti zakladu osvity. [Professional development of a teacher as the main goal of the development of quality management of an educational institution]. *Human Studies. Series of Pedagogy*, No 16(48), 229–235. <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.34>